

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีภาคเกษตรกรรมเป็นเศรษฐกิจหลัก ประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร ซึ่งในภาพรวมจะถูกมองว่าเป็นผู้มีรายได้น้อย รัฐบาลทุกสมัยจึงได้ทุ่มเทงบประมาณให้แก่การพัฒนาการเกษตร เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น แต่ความสำเร็จทางด้านการพัฒนาสาขาการเกษตรมีขอบเขตจำกัดเพราะมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จนกระทั่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลได้มีการชักชวนให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรม จึงทำให้ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวขึ้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อุตสาหกรรมได้ก้าวเข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศและมีบทบาทต่อโครงสร้างทางการค้าระหว่างประเทศ และมีบทบาทต่อการทดแทนผลิตภัณฑ์จาก ภาคเกษตรกรรม

มูลค่าเพิ่มจากภาคอุตสาหกรรมเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ GDP เพิ่มขึ้นในขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนลดลง กล่าวคือในปี พ.ศ. 2505 สัดส่วนของ ผลิตภัณฑ์จากภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 12.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็น 20.8, 25.4 และ 28.1 ในปี พ.ศ. 2525 ในปี พ.ศ. 2532 และในปี พ.ศ. 2534 ตามลำดับแต่สัดส่วนจากภาคเกษตรกรรมซึ่งคิดเป็นร้อยละ 39.2 ของ GDP ในปีพ.ศ.2505 กลับลดลงเป็น 24.2, 15.2 และ 12.8 ในปี พ.ศ.2525 ปี พ.ศ. 2532 และในปี พ.ศ. 2534 ตามลำดับ มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2505 มูลค่าสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกคิดเป็นร้อยละ 3 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด และเพิ่มขึ้นเป็น 8.3, 29.3, 62.71 และ 76.23 ในปี พ.ศ. 2510, ปี พ.ศ. 2520 ปี พ.ศ. 2530 และปี พ.ศ. 2534 ตามลำดับ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ภาครัฐบาลได้วางนโยบายพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญแก่การพัฒนาภาคอุตสาหกรรม นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2509) ซึ่งได้เน้นถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแนวทาง สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ

จากนั้นมา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับก็ได้ให้ความสำคัญแก่ ภาคอุตสาหกรรม นับตั้งแต่อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าจนถึงอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก นับวันภาคอุตสาหกรรมได้เข้ามามีบทบาททางด้านเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และในส่วนภูมิภาคในปีพ.ศ. 2534 มีถึง 112,609 โรงงาน อีกทั้งต่างประเทศก็ได้เข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2533 มีผู้ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุน 1,016 ราย เป็นเงินลงทุน 524,751 ล้านบาท มีการเพิ่มขึ้นของแรงงานคนไทย 96,668 คน นักลงทุนส่วนใหญ่ 40 % เป็นชาวไทย อีก 25 % เป็นการลงทุนของชาวต่างประเทศและอีก 35 % เป็นโครงการร่วมระหว่างไทยกับต่างประเทศ ธุรกิจที่มีวงเงินลงทุนสูงได้แก่ผลิตภัณฑ์เคมี, กระดาษ, ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์, ผลิตภัณฑ์แปรรูปโลหะ, ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ฯลฯ จะเห็นได้ว่ามีการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมที่สูงมากและมีอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่มากมายเป็นผลให้ภาคอุตสาหกรรมได้พัฒนาและเพิ่มบทบาทในระบบเศรษฐกิจส่วนรวม จนกระทั่งในปัจจุบันผลผลิตของอุตสาหกรรมมีสัดส่วนมากกว่าผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมและเป็นที่คาดหมายกันว่าประเทศไทยจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือ NEWLY INDUSTRIALIZED COUNTRIES (NICS) ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

เมื่อภาวะอุตสาหกรรมมีการพัฒนามาถึงจุดๆ หนึ่งเช่นนี้ ปัญหาทางสังคมก็เริ่มจะมีมากขึ้น ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ ส่วนหนึ่งเกิดจากความต้องการแรงงานสูงขึ้น แบ่งเป็นแรงงานท้องถิ่นและแรงงานที่เกิดจากการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำ ปัจจุบันจำนวนแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมีประมาณ 2.5 แสนคน หรือเกือบ 10 % ของจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งประเทศ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 3 ล้านกว่าคน ทั้งนี้จำนวนแรงงานในนิคม อุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัวเมื่อมีการประกอบกิจการเต็มตามโครงการที่มีอยู่และ ที่จะจัดสร้างขึ้นใหม่ตามแผนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในอีก 10 ปีข้างหน้า เพื่อให้ประเทศไทยเป็นฐานเศรษฐกิจทางภาคอุตสาหกรรม (NICS) เพราะปัจจุบันมีการใช้พื้นที่ในการประกอบกิจการเพียงครึ่งหนึ่งของพื้นที่ที่เปิดดำเนินการแล้วเท่านั้นคือจากจำนวนนิคมอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการ 21 นิคม ทั้งนี้ยังมีนิคมฯ ที่อยู่ระหว่างเตรียมการและแผนงานอีก 40 กว่านิคมที่จะมีในอนาคตการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมย่อมทำให้เกิดการหลั่งไหลของแรงงานจำนวนมากเพื่อมาทำงานในแหล่งงาน ซึ่งจะมีทั้งแรงงานในท้องถิ่นและแรงงานอพยพ

ปัญหาที่ตามมาก็คือเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากนิคมอุตสาหกรรมจะตั้งอยู่นอกเมืองและส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดหาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับแรงงานที่มี แต่จะแก้ปัญหาโดยบางโรงงานจะจัดกรับ-ส่งพนักงานตามจุดต่างๆ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยไม่ถูกจุด ดังนั้นสภาพของผู้ที่ทำงาน

ในนิคมอุตสาหกรรมจะเป็นในลักษณะที่เข้าขึ้นก็จะมีการเดินทางเข้ามาทำงานในนิคม ๆ จำนวนนับหมื่น ๆ คน ตกเย็นก็จะเดินทางกลับโดยที่ไม่มีการจัดสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับแรงงานจำนวนมากเช่นนี้ และถ้าหากไม่มีการแก้ไขปัญหาก็จะทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยจะสะสมและหมักหมมยิ่งขึ้นจนยากแก่การแก้ไข ผลกระทบที่ตามมาก็คือความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมก็จะเพิ่มไม่ว่าจะเป็นเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชน ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่จะต้องเสียไปในการเดินทาง ประสิทธิภาพของงาน ฯลฯ

ดังนั้น ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้น จึงได้มีแนวความคิดที่จะให้มีการศึกษาแนวทางที่จัดสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อรองรับการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม เพื่อนำไปวางนโยบายและแผนป้องกันปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยที่จะเกิดขึ้นทั้งภาครัฐบาลและเอกชน และเพื่อเป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับแหล่งงานซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของภาค รัฐบาลที่จะจัดสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยและปานกลางเพื่อให้มีคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปริมาณความต้องการที่อยู่อาศัยเบื้องต้น (Housing Needs) และปริมาณความต้องการที่อยู่อาศัยที่มีศักยภาพ (Effective Demand) ทั้งในรูปแบบเช่าและเช่าซื้อของผู้ที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการที่อยู่อาศัยทั้งประเภทเช่าและเช่าซื้อของผู้ที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรม
3. ศึกษาระดับรายได้และความสามารถในการจ่ายค่าที่อยู่อาศัย ของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรม
4. ศึกษาคุณภาพชีวิตในด้านที่อยู่อาศัยของผู้ที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรม
5. เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดสร้างเมืองอุตสาหกรรมในอนาคตให้แก่ ภาครัฐบาลและเอกชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความต้องการที่อยู่อาศัยของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางวางแผนจัดสร้างที่อยู่อาศัยในนิคมอุตสาหกรรมอื่น ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อป้องกันความขาดแคลนที่อยู่อาศัย
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดความต้องการที่อยู่อาศัย ของผู้ที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและศึกษาความเป็นไปได้ ในการจัดสร้างที่อยู่อาศัยของภาครัฐบาลและเอกชน
3. ทำให้ทราบถึงระดับรายได้และความสามารถในการจ่ายค่าที่อยู่อาศัยเพื่อใช้ในการวางแผนจัดสร้างที่อยู่อาศัย ให้สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรม
4. ทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิตของผู้ที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง หรือป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้นจากผลกระทบของความ ต้องการที่อยู่อาศัยของแรงงาน
5. ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งในภาครัฐบาล โดยเฉพาะการเคหะแห่งชาติและภาคเอกชนใน อันที่จะเป็นข้อมูลใช้วางแผนการจัดสร้างเมืองอุตสาหกรรม ที่มีลักษณะ โครงการใกล้เคียงกันหรือ คล้ายกันในโอกาสต่อไป

นิยามศัพท์

Demand หรือ อุปสงค์¹ หมายถึงความต้องการสินค้าหรือบริการ (Desire) บวกด้วยความสามารถที่จะจ่ายเงินซื้อ (Ability to pay) บวกด้วยความเต็มใจที่จะซื้อ (Willingness to pay) Demand ถ้าขาดเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งจากเงื่อนไข 2 ข้อหลังเราเรียก Demand ประเภทนั้นว่า "Potential demand" ซึ่งหมายถึง Demand ที่ยังไม่ก่อให้เกิดการซื้อขายขึ้น สำหรับ Demand ที่ก่อให้เกิดการซื้อขายขึ้นนั้น จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อ ดังกล่าวเรียกว่า Effective demand

¹ มนูญ พาหิระ ทัศนวิภากร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่องแนวทางการจัดสร้างที่อยู่อาศัยในนิคมอุตสาหกรรมจะศึกษาเฉพาะกรณีนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบังเท่านั้น ซึ่งเป็นหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการแล้วจากจำนวนนิคมอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 21 นิคม

สาเหตุที่เลือกศึกษาเฉพาะกรณีนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง เพราะว่าเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการเต็มรูปแบบของนิคมอุตสาหกรรม กล่าวคือมีทั้งเขตอุตสาหกรรมส่งออกและเขตอุตสาหกรรมทั่วไป มีประชากรกลุ่มตัวอย่างมากพอที่จะทำการวิจัยคือมีจำนวนแรงงานกว่า 46,000 คน มีโรงงาน 141 โรงงาน สภาพความเป็นอยู่ของแรงงานในบริเวณโดยรอบนิคม ฯ ก่อนข้างแออัด มีปัญหาในด้านความไม่เพียงพอของที่อยู่อาศัยและนิคมอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีมากมายกระจายอยู่ทั่วประเทศยากแก่การศึกษาในระยะเวลาจำกัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย